

I má tedy i belgická úprava studia právnického oproti naší určité výhody i nevýhody. Tak si stěžují belgičtí kolegové zejména na množství historické a literárně historické látky, kterou jest jim prodělati, aby konečně jako »candidats en philo« se dostali k vlastnímu právu. U nás se přednáší po 3 semestry alespoň látka historicko-právní, což je pro právníka přece jen mnohem užitečnější.

Ke konci bych se rád zmínil několika slovy o prvních přátelských vztazích právníků belgických a československých. První styky navázané loni na jaře při I. mezinárodním kongresu CIE v Praze byly utvrzeny koncem prázdnin akcí OHČS a belgického »Mouvement étudiantin pour la culture morale« a tehdy stalo se 5 posluchačů bruselské fakulty členy ČAS »Právník« v Brně.

Organisace Jednoty bratrské.

Božena Rubíková (Praha).

(Dokončení.)

III. (Ordinace.) Mnohdy na obou synodách, ale zpravidla na generální, konala se ordinace církevních služebníků a to podle potřeby buď akolutů nebo jáhnů, jindy kněží, spolustarších nebo biskupů. Každá ordinace byla vsazena do rámce slavných bohoslužeb. Jinoši, kteří ztrávili několik let pod dozorem duchovního v domech bratrských a obstáli s prospěchem zkoušce, byli před rokem dvacátým slibem a podáním ruky biskupům zřízení na akoluty nebo učedníky. Po třech až čtyřech letech dosáhli akoluté, již se osvědčili v začátcích církevní služby, jáhenství. Kněžského svěcení, poměrně dosti pozdě kolem třicátého roku, dostalo se pouze těm, kteří vzbuzovali oprávněnou naději, že budou hodni svěřeného úkolu, a to ještě po trojí zevrubné zkoušce. Nejprve kněžstvo podávalo povšechný soud o schopnostech uchazečů; na to consenioři zkoušeli opravdovost jejich úmyslu a přesvědčovali se o náležitých vědomostech, konečně biskup každého zvlášť zkoumal po stránce svědomí. Teprve když učinili zadost všem těmto podmínkám, byli řízeni na kněze slibem věrnosti a vzkládáním rukou biskupů s vzýváním Ducha sv. Nedlouho po ordinaci byli noví duchovní uvedeni v církevní službu tím, že biskup klečícího ujal za ruku a vedl za stůl Páně, kde mu odevzdal úřad předáním obřadních knih nebo, jak Bratří říkali, agendy. Podobným způsobem jako ordinace kněží dala se ordinace conseniořů a biskupů, zvolených relativní většinou hlasů všech kněží a starších. Konseniora světil jeden biskup, biskupa dva až čtyři.

IV. (Úzká rada.) V době mezi sněmy měla nejvyšší moc v církvi konsistoř nebo úzká rada, zvaná tak na rozdíl od široké, již se mýnilo shromáždění všeho kněžstva na synodách. Již r. 1497 dáno jejím členům právo bez svolání sněmu, co by za vhodné

uznali, s konečnou platností rozhodnouti; odvolání šlo toliko k synodu. Byla tedy zároveň církevní radou i církevním soudem Bratří. Členy jejími byli všichni biskupové a spolustarší nebo konseioři, tito počtem 12 až 20, voleni synodou. Úzké radě předsedal sudí nebo praeses, jenž s vědomím spolustarších svolával radu a řídil celé jednání. Úřad jeho končil rozepsáním generálního synodu a předsednictvím na něm, protože potom byl sudím úzké rady některý jiný z biskupů. Povinnost členů úzké rady zahrnovala v sobě především péči o obecné dobro celé Jednoty; když pak byla svolána rada, býti přítomna zasedání, o přích, podaných sudím, uvažovati a pronášeti o nich svůj soud; státi na rozkaz k soudu celé rady, hotov přijmouti napomenutí, výstrahu i potrestání; konečně veškeré jednání chovati v nejprísnejší tajnosti. Povinnosti úzké rady byly zapsány v samostatné zvláštní knížce povinností. Věci, předložené jí k rozhodnutí, byly nejrůznějšího obsahu.

V. (Biskup.) Správu v určitých obvodech církevních na způsob diecese vedl biskup. Takové kraje byly dva v Čechách, dva na Moravě, a když v druhé polovině XVI. století se rozšířila Jednota do Polska, byly také dva v Polsku. Hodnost biskupská byla doživotní a vybírání byli k ní duchovní vynikajících schopností po bedlivé úvaze. Co do moci a povinností byli si mezi sebou rovni; titul sudí nebo písař neoznačoval vyšší církevní úřad, nýbrž toliko různý způsob práce. O sudím bylo promluveno při úzké radě. S úřadem písaře bylo spojeno: vyřizovati korespondenci Jednoty, pečovati o knihovnu a sledovati literaturu domácí i cizí, odpovídati na spisy odpůrců a poznamenávati acta synodní. Nejdůležitější povinnosti biskupů pak byly: bděti nad čistotou učení a života Jednoty, zkoušeti a ordinovati církevní služebníky, svolávati synodu partikulární, konati visitace, dozírati na vzdělání mládeže, zvláště budoucích duchovních, dohlédati na všechny kněze, vdovy a sirotky jejich, ustanovovati správce sborům a sesazovati provinile. Každému biskupovi byli dáni tři nebo čtyři spolustarší, jichž povinnosti se shodovaly v podstatných částech s povinnostmi biskupa; konali je nejčastěji v jeho zastoupení.

VI. (Obecně.) Základní jednotku v církevních obvodech tvořily obce nestejně velikosti a různého počtu věřících s duchovním v čele, voleným v starší době samotnou obcí. Od r. 1501 byl dosazován úzkou radou a to bez spolupůsobení vrchnosti i lidu, toliko shodnou vůlí starších. Každý sbor musil přijmouti vybraného duchovního, a každý kněz musil jíti, kam byl poslán. Do sboru, v němž měl působiti, uveden byl slavnostním způsobem. Po kázání představil jej starší obci s přáním, aby ho za svého služebníka přijala. Na to nový správce sliboval věrné plnění povinností a na důkaz toho podal ruku bratřím soudcům. Povinnosti farářovy záležely: 1. v kázání, a to nejen v neděli, ale i na výroční slavnosti, mezi týdnem pak ve středu a v pátek, 2. v udělování svátostí křtu a Večeře Páně, 3. v potvrzování manželství a pohřebním doprovodu, 4. v modlitbách za věřící a na

vštěvování jich, 5. v udělování rad a trestání provinilých, 6. v přijímání nových členů a to jak mládeže při confirmaci, tak dospělých, přestupujících z jiných církví. Kromě toho v těžších nebo neobvyklých případech církevní agendy byl duchovní vázán na souhlas svého nadřízeného staršího, jemuž také ve lhůtách čtvrtletních nebo pololetních byl povinnen předkládati výkazy o vnitřním životě sboru osobně nebo písemně. Příprava budoucích duchovních byla velmi důkladná a konala se v domech bratrských. Každý správce sboru měl ve své domácnosti dva nebo více hochů alespoň dvanáctiletých, které učil čtení, psaní, katechismu a jiným předmětům, než měli příležitost naučiti se doma u rodičů. Z nich zvláště nadaní byli posíláni do ciziny na studie, ostatní, zejména ve starší době, vyučeni nějakému řemeslu, aby měli obživu, kdyby se duchovními nestali, nebo aby i jako kněží nebyli nikomu na obtíž. Akoluté, jak se nazývali, doprovázeli správce na cestách, zvonili k bohoslužbě, pečovali o světlo, vyučovali děti katechismu a dospělejší, bylo-li potřeba, i bohoslužby konali, aby se cvičili v kázání. Vedle akolutů podléhali vedení duchovního v domech bratrských jáhnové, pomocníci kněží. Ti již se věnovali cele studiu bohosloví a směli s dovolením správcovým křtít, vysluhovati Večeři Páně, kázati a vyučovati ve školách. Teprve po takové přípravě byli řízeni na kněze.

VII. (Domy bratrské.) Život v domech bratrských se řídil přísnými pravidly. Od nejmladšího akoluta až po sama správce měl každý dopodrobna vyměřené povinnosti. Ranní a dopolední doba věnována literním předmětům, odpoledne po malém poledním odpočinku určeno pracem tělesným nebo vyučování ve školách, večer zpěv vystřídal čtení Písma. Při jídle akoluté říkali nazpaměť články katechismu nebo žalmy a jáhnové se správcem probírali nějakou těžší theologickou otázku. Nad dodržováním tohoto řádu bděl t. zv. »pořádečník«, vybraný ze všech akolutů a jáhnů, správce nevyjímaje, jenž se měnil každý den. Podobně střídali se správce, jáhnové a starší akoluté v kázání. Obyčejně v adventě byly povinnosti nově rozděleny, akoluté a jáhnové zkoušeni z toho, co četli, a určeny spisy ke čtení pro příští rok.

VIII. (Věřící.) Veškeren ostatní lid, náležející určitému sboru, se dělil na čtyři třídy nebo skupiny: počátečních, prospívajících, k dokonalosti se nesoucích a padlých. Počátečními označovali Bratří ty, kteří se učili teprve základům křesťanství jako dítky a přistupující z jiných církví. Prospívající byli ti, kteří po přijetí církví byli účastni všech práv i závazků. Odrostlé děti byly přijímány před celou obcí, dospělí zpravidla v soukromí. »K dokonalosti se nesoucí« nazývali ty, kteří tak daleko v křesťanství dospěli, že mohli býti jiným příkladem a věsti je k lepšímu životu. Z těch byli voleni laičtí pomocníci duchovního, kteří jej v jeho mnohých pracech podporovali: soudcové, almužníci, hospodáři a starší sestry. Bratří soudci byli strážci života sboru. Byli voleni celou obcí, duchovními i laiky, a dosazeni v úřad po-

dáním ruky biskupovi při visitaci. Jejich pravomoc vztahovala se na všechny příslušníky sboru; rovnali sváry a různice, v soukromí napomínali provinilé, v těžších případech je soudili společně se správcem, udělovali rady, navštěvovali nemocné, starali se o vdovy a sirotky. Za to věřící byli jim povinni úctou, měli se k nim s důvěrou obracet o radu a trpělivě a bez reptání přijmouti napomenutí i tresty. Podle velikosti byli tři, pět i více. S jejich povinnostmi kryly se téměř povinnosti starších sester při ženách. Almužníci měli na starosti chrámovou pokladnici a z darovaných peněz opatrovali potřeby chudých, nemocných a sirotků. Hospodáři sboru pečovali o církevní budovy.

IX. (V i s i t a c e.) K upevnění řádu sloužila visitace. Patřila k povinnostem biskupa, který měl každoročně, zejména na jaře, v létě a na podzim, jen výjimečně v zimě, všechny sbory sobě svěřené navštívit. Byl-li počet sborů příliš veliký, zastupoval jej v některých konsenior. Visitátor promlouval v první řadě se správcem sboru, dal si jím vylíčiti poměry obce, prohlédl seznam věřících, tázal se, nemá-li něčeho zapotřebí, nebo není-li čeho, by bylo nutno rozsouditi. Podobným způsobem vyptával se odděleně jáhnů, akolutů, soudců, starších sester, almužníků a hospodářů. Byla-li v některém sboru vrchnost, navštívil i ji.

X. (K á z e ň.) Poslední oddíl Řádu z r. 1632 jedná o církevní kázni. Kázni byli podrobeni všichni bez rozdílu; musila být zachovávána stejně dítětem jako starcem, poddanými i vrchností, učedníkem jako biskupem a požadavek ten uplatňován se vši přísností. Kázeň zahrnovala v sobě tyto tři stupně: 1. napomenutí, 2. zjevné zahanbení a 3. vyloučení z církve. Menší provinění mělo za následek pouhé napomenutí, hrubší poklesek měl v zápětí odprošení tajné nebo veřejné, podle toho, byl-li znám, nebo ne; byl-li hřích velký a vinník zatvrzelý, byl vyloučen a náležel oné třídě, kterou Lasitský označil za třídu padlých. Možnost návratu při projevení lítosti nebyla však nikdy vyloučena.

Zajímavá je t. zv. Zavírka Řádu z r. 1632, téměř doslova se shodující s koncem Řádu zvláštního: »A toť jsou ti náležití, slušní církevní řádové, jimž se předkové naši z slova Božího vyučili, je oblíbili, i jich již za dvě stě let téměř, s mnohým protivstvím . . . ostříhali.« Je také dokladem, že byli v užívání již v době krátce po založení.

Chci se jen krátce dotknouti tří otázek: r o v n o s t i příslušníků Jednoty, p o s t a v e n í l a i k ů a v ý z n a m u ž e n. Ani Jednota, přes všechnu snahu, nezůstala zcela věrna zásadě rovnosti. Na př.: Řád z r. 1632 ukládá na str. 37. duchovnímu, aby oznámil staršímu, kdyby zemřel někdo z vrchnosti, aby byl vyslán k pohřbu některý z biskupů, a na str. 64. je povinen visitátor navštívit vrchnost a zeptat se, je-li se správcem spokojena. Krom vrchnosti byl vliv laiků zcela nepatrný a než jako bratří soudci neměli účasti ve správě té nejmenší. Je tedy tím podivnější účast žen ve funkci starších sester v době, kdy v žádné současné církvi tomu tak nebylo.

Literatura: Řád církevní Jednoty Bratří českých z r. 1632 s poznámkami Komenského. 1897. — Dekrety Jednoty bratrské. 1865 vyd. Gindely. — Gindely: Geschichte der böhmischen Brüder. I., II. 1857—58. — Skalský: Zpráva potřebná o bratřích soudcích, pomocnicích při zbořích Páně v Jednotě bratrské (z r. 1609) 1906. — Skalský: Dva visitační řády Jednoty bratrské. — Týž: Řád zvláštní mezi bratřími z r. 1609, v. 1907. — Lasitský: Obraz Jednoty bratrské. Českobudějovická diaspora r. 1920. — Kapras: Práv. dějiny zemí kor. Čes. D. II. § 68. — Hrejsa: Česká konfese, její vznik, podstata a dějiny. 1912. — Winter: Život církevní v Čechách. I., II. 1895—96. — Brandl: Domy bratrské. ČMM. XI. 1879. — Cvrček: Paměti o sborech bratrských na Moravě ze stol. XVI. ČMM. XXIII. 1891. — Goll: Chelčický a Jednota v XIV. stol. — Týž: Quellen und Untersuchungen zur Geschichte der böhmischen Brüder I., II. 1878—82. Bidlo: Jednota v cizině, zvláště v Polsku. I., II., III.

Zprávy.

Nynější stav československého bankovníctví. Na toto thema měl dne 16. února t. r. pan ředitel Karásek ve Státovědecké společnosti zajímavou přednášku, kde zmínil se o nesporném velkém významu bank pro celý hospodářský vývoj země, prohlásil, že vlastní podnikatelský typ bank, banky obchodní, nejsou svým původem staré. Jsou to »děti kapitalismu«, jak se vyvinul během posledních let, toho kapitalismu, jenž práci považuje za zboží a vyžaduje velké energie duševní k řízení hospodářského chodu. K prosperitě bank vyžaduje se velký tábor strážatelský a technické znalosti výroby a možnosti odbytu, a nezbytný jest pro ně činitel úvěrový, ve formě cenného papíru.

První banka obchodní byla založena v Belgii 1827, pak následovala 1834 Anglie, 1848 Německo, 1852 Francie, v letech 80 Vídeň, a teprve v letech šedesátých Praha. Vznik a vývoj jich souvisí s hospodářským pokrokem jednotlivých zemí, třebaž že vzrůst jich byl v různých zemích různý.

Na vývoj bank působily také jiné vlivy jako staré kultury národohospodářské, mezinárodní styky, společenská výchova, sociální struktura a pod.

A tak v Anglii obchodní banky věnovaly se sbírání úspor mezi obyvatelstvem, mezinárodnímu placení. Při pověstném konservatismu anglické povahy není vliv bank na průmysl velký, neboť tam průmysl byl dřív než banky, a zvykl si na opatrování prostředků bez jich pomoci.

Ve Francii, jak již celá letora francouzského národa jest na jedné straně konservativní, aby na druhé straně se utápěla v plánech přímo fantastických, nesl se i vývoj tímto směrem. Po velkých nezdarech v letech 1852—80, vidíme, že z malého provinciálního ústavu Crédit Lyonnais stává se banka světového jména.

V Německu hned od počátku banky věnovaly se cílevědomému podporování průmyslu, a státních zájmů za hranicemi, a v této tradici i nyní pokračují.

U nás byla v letech 50tých první fil. vídeňské Creditky, až byla založena Čes. eskontní banka německým kapitálem, po ní Hospodářská úvěrní banka kapitálem šlechty, pak skrovná tehdy Živnostenská banka. České podnikání bankovní bylo slabé. Chyběla mu opora, neboť venkov nebyl navyknut na banky, a průmyslu českého nebylo.

Až teprve od let 1891, kdy nastal živý ruch v celém podnikání českém, zvláště pak v dobách hospodářské konjunktury od 1903—4—5, nastal velký rozmach. Během 8 let bylo založeno 7 nových bank, a kapitál byl umísťován i ve slovanské cizině. To ale byl extrém. V letech